

EEN SUBLIEME VERGISSING

Recapitulatie van het verleden

Een solo voor Gonzalo

een NEEDCOMPANY productie

Tussen 1986 en 2020 schreef Jan Lauwers een twintigtal theaterteksten. Deze werden altijd opgevoerd door het legendarische ensemble Needcompany, steeds meertalig.

De bekendste teksten zijn o.a. 'De kamer van Isabella', 'De Lobstershop', 'Morning Song', 'Ulrike', 'De Snakesong Trilogie' e.a. Zijn gehele oeuvre is een zoektocht naar het maken van een totaalportret van de persoon waar hij op dat moment mee samenwerkt. Zo zijn het personage en de persoon die het personage tot leven brengt voor Lauwers even belangrijk. Hij schrijft op de huid van het individu waarbij hij de hedendaagse dogma's van diversiteit en identiteit tracht te overstijgen. Hierbij zet hij menselijkheid centraal. Het falen, het liefhebben, het worstelen, het grote en het kleine verdriet krijgen steeds een bijzondere plek.

Jan Lauwers: ‘Ik realiseer me meer en meer dat elke theatertekst die ik geschreven heb een dubbelzinnig zelfportret is. Dubbelzinnig omdat ik steeds heb gezocht naar de grotere verhalen van onze tijd. Omdat één van de belangrijkste functies van kunst is het verleden niet te vergeten. Waarom zou ik het dan ook over mezelf hebben? Het lijkt me arrogant en zelfgenoegzaam als kunst zou gaan over de maker. Toch ontsnap ik er niet aan. Mijn interesse in geschiedenis en die grote verhalen gaat gepaard met zelfonderzoek, en met mijn liefde voor de mens. In al zijn weerbarstigheid en soms doorwrochte slechtheid is de mens voor mij het enige wat het leven echt de moeite waard maakt. Ik heb altijd gezelschap nodig gehad. “I need company”. Vriendschap is daarin altijd belangrijk geweest. En vriendschap is waaghalzerij. Vriendschap betekent liefde, maar ook verraad. En dan wordt het weer een zelfportret. Wie ben ik om te denken dat mijn vriendschap betekenis kan hebben voor iemand anders? Wie heb ik, in de halve eeuw dat ik intens met kunst bezig ben, als vriend verraden?’

Deze tekst gaat over vriendschap. De drie portretten in dit verhaal zijn delen van mezelf, gebaseerd op mijn vroegere theaterwerk en de vriendschappen die ik tijdens mijn werk heb gekoesterd. Het is dan ook evident dat Gonzalo als muze ergens in een hoekje van mijn atelier zat te grinniken terwijl ik de tekst schreef.

Het sublieme gemis gaat over de vertwijfeling van een kunstenaar die er niet in geslaagd is ‘koud als ijs’ te zijn als hij creëert, maar steeds weer geliefd wilde worden. In **EEN SUBLIEME VERGISSING** zegt één van de personages dat het veel moeilijker is altijd boos te zijn dan je te verschuilen achter een lach. Met deze tekst heb ik geprobeerd deze lach niet meer te zien als een daad van lafheid, maar als een wapen ter verdediging van de mens zelf.’

Eén van zijn ‘muzes’ is Gonzalo Cunill waarmee hij een aantal prijzen heeft gewonnen zoals de OBIE-award in New York. De intense vriendschap tussen deze twee mannen heeft nu geleid tot een kritische duik in het verleden. A recapitulation of a past.

Een Sublieme Vergissing — is een nieuw personage gebaseerd op al die wat verloren gelopen mannelijke personages uit het oeuvre van Jan Lauwers en gespeeld door Gonzalo Cunill.

Gonzalo is een man die alleen is in de wereld. Alleen zonder eenzaam te zijn. Hij is het tegenovergestelde van wie ik ben: hij is een ex-bokser, zwemt twee kilometer per dag; hij is traag, stil, afschrikwekkend rustig. Een knappe viriele anti-macho. Hij weigert toe te geven aan die onrust die in ieder mens schuilt. Mijn leven is gedreven door die onrust. Les extrêmes se touchent.’

Een intiem portret van een man die verbaasd naar de wereld kijkt en niet begrijpt waarom hij er überhaupt deel van uitmaakt.

Fragment

GONZALO

Ik zie een landschap. Een landschap zonder betekenis. Een slordige zandweg ergens buiten Sevilla. Op de zandweg scharrelt een kip. Een hond ligt snel hijgend in de schaduw van een oude plataan. Een oude autoband op een hoop steenafval. Een terreinwagen van Opel rijdt rakelings langs de hond, stopt brutaal voor de kip en raakt de autoband net.

Een moment zonder doel. Een anekdote zonder betekenis. Maar ik heb het gezien en ik zal het nooit vergeten. Het zal leven als een kleine herinnering, aan al die geheimzinnige eenzame mensen, die het verleden zijn vergeten en enkel het zo vermoeiende verlangen hebben gekoesterd, als een sublieme vergissing.

ALEX

We zijn voortdurend bezig met versimpeling. We willen vereenvoudigen en onszelf bevestigen. We willen onze eigen mening horen. We lezen in de krant wat we willen lezen: datgene wat ons zint, wat ons denken bevestigt, wat ons vermoeden doet uitkomen. De rest interesseert ons niet. We zijn blind en we zijn bang en we weten het beter. En hoe meer we leven, des te beperkter het wordt. Dan noemen we dat wijsheid en zijn we ervan overtuigd dat die ervaring, die leeftijd, een verdienste is. Dan zoeken we troost en verwarren dat met berusting. Want we zouden het beter kunnen doen en we zouden onze ogen kunnen sluiten en ons verlangen naar een eeuwigdurende paradisijselijke toestand ook niet kunnen koesteren en we zouden kunnen stellen dat het enige echte ware het leven zelf is, maar we doen dat niet, omdat we bang zijn.

CHRISTINE

Verdriet heeft vele vormen. Donker en berustend of sprankelend en vol leven. Georkestreerd en uitwendig, een toonbeeld van hoe het moet, of beschamend oppervlakkig. Maar ook: een druk op de borstkas, net naast het hart. Kurkdroog en vaal. Zoals het beeld van een omgekeerde nylon dennenboom in een doorschijnende plastic zak, bedekt met een laagje stof omdat hij een jaar op zolder heeft gelegen. Onaangeroerd.

Nutteloos in zijn lelijkheid. Verdriet bespeelt alle zintuigen en gaat van hulpeloos tot diepe afkeer. Woede en verdriet vechten tegen elkaar als gezworen vijanden die al lang vergeten zijn waarover het gaat en denken dat het doel van de gruwelijkheden, die gruwelijkheden zelf zijn.

EEN SUBLIEME VERGISSING VAN DE MAN IN HET WITTE PAK

Tekst door Elke Janssens

Soms gebeurt het dat alles samenkomt in een klein gebaar: Een man in een wit pak in een intieme theatersetting. Eén acteur, geen dansers, geen live-muzikanten, geen verandering in licht, geen imposant decor. Enkel een man in een piekfijn wit pak die bouwend aan een glazen installatie glimlachend het publiek toespreekt.

De man in het witte pak is Gonzalo. Hij vertelt het verhaal van drie onafscheidelijke vrienden: Gonzalo, Alex en Christine. Gonzalo lacht, Alex is somber, Christine is zacht. Filosofische, humoristische en banale gesprekken wisselen elkaar af. Als kunstwerken worden herinneringen, beschouwingen en willekeurige beelden uiterst zorgvuldig geschetst, ingekleurd, geboetseerd. Gonzalo laat - als verteller - de toeschouwer kijken als een kunstenaar naar het leven. Want dat is wat een kunstenaar in de eerste plaats doet: kijken.

In 1435 schreef Leon Battista Alberti 'De Pictura', een traktaat over schilderkunst. Hierin omschrijft hij hoe een schilder elementen als punt, lijn en oppervlakte bestudeert en hanteert als basis voor de nabootsing van de werkelijkheid. Vijf eeuwen later diept Wassily Kandinsky in zijn traktaat 'Point-Ligne-Plan' dezelfde elementen uit en concludeert hij dat het doel van dat kijken door de schilder als volgt samengevat kan worden: "trouver la vie, rendre perceptible à sa pulsation et constater l'ordonnance de tout ce qui vit". Door de eeuwen heen bestudeerden beide kunstenaars hoe de blik op vorm de publieke ervaring van kunst kon beïnvloeden. Alberti richtte zich op schoonheid en esthetische ervaring terwijl Kandinsky zich richtte op de emotionele (en spirituele) dimensies van kunst. En dat alles vertrekkend vanuit de essentie van het kijken.

Dat Gonzalo vanop zijn eigen begrafenis zijn verhaal vertelt, is niet ongewoon in Lauwers' werk. De doden kregen wel vaker het woord. Erwin Jans schreef reeds in 2006: "Het is geen toeval dat de dood en de doden een prominente rol spelen in de voorstellingen van Lauwers. De doden herinneren de levenden immers aan hun sterfelijkheid. De doden openen een ander perspectief op de levenden."

Ervan uitgaande dat elk kunstwerk vertrekt van een wezenlijke vraagstelling, resulteert het vaak in een moraal of reflectie of in het overstijgen hiervan. Het element van 'catharsis' speelt bij dit laatste aspect een cruciale rol. In zijn oorspronkelijke betekenis staat catharsis voor een 'reiniging van emoties' die men als toeschouwer van een tragedie kan ervaren (Aristoteles). Het gaat dan over emoties ontstaan uit een proces van identificatie met een personage. Die identificatie neemt in het werk van Lauwers een fundamentele plek, waarbij troost en (klein) geluk vaak verscholen zitten in de gebaren/acties van de personages. Zoals Lauwers ooit het personage 'Isabella' als vrouwelijke tegenpool van Zorba The Greek tot leven bracht, zo wordt de begrafenis van Gonzalo een feest dat het leven viert in voor- en tegenspoed.

Doorheen 'Een sublieme vergissing' is een terugblik verweven. Korte tekstfragmenten sluimeren door uit 'No Comment', 'Het Hertenhuis', 'Images of Affection' en andere voorstellingen. Geluidsfragmenten van Rombout Willems herinneren aan 'Oorlog en Terpentijn' of 'Tres' van Grace Ellen Barkey. Er is de man in het witte pak uit 'De kamer van Isabella' en 'De Lobstershop' of de installatie 'The Moustache of Duchamp' uit 'Snakesong'.

Al deze voorstellingen werden telkens opgebouwd uit een veelheid aan beelden en verhalen. Dit keer zoekt Lauwers als verhalenverteller de eenvoud van de vertelling op en oversteelt hij de toeschouwer met reflecties.

Tussen 1915 en 1923 creëerde Marchel Duchamp het kunstwerk 'La mariée mise à nu par ses célibataires, même', beter bekend als 'Le Grand Verre'. Het werk is één van de meest enigmatische werken uit de kunstgeschiedenis. Duchamp werkt er jarenlang aan. Op zekere dag raakt het werk tijdens een transport beschadigd. Duchamp weigert het te herstellen net omdat hij het gebroken werk interessanter vindt. Het werk staat symbool voor een denkproces. Het is een verslag van persoonlijke (poëtische) gebeurtenissen en onthult het onderbewuste van de kunstenaar. Het is een werk in vertraging en is pas af in confrontatie met de toeschouwer.

Het is niet voor niets dat Lauwers 'The Moustache of Duchamp' - een werk uit 1997 - opnieuw tot leven brengt. Duchamp is steeds aanwezig in Lauwers' werk. Duchamp die met zijn werk als koppige hofnar van de hedendaagse kunst de positie van kunst in vraag stelde, die op pamflettaire wijze de inhoud van kunst trachtte te herdefiniëren, die het idee van reproductie verafschuwde, die commentaar gaf op de commercialisering van kunst. Allemaal aspecten die ook in Lauwers' werk aan bod komen. Duchamp gaat nog een stap verder. Hij is één van de eerste kunstenaars die zich heruitvindt als vrouw met eigen literair en beeldend werk onder de naam van 'Rose Sélavy' (die de zin 'Éros, c'est la vie' vertegenwoordigt) en daarmee zelf een kunstwerk wordt.

Je zou kunnen stellen dat de drie personages uit 'Een sublieme vergissing' het artistieke, het politieke en het existentiële personifiëren - of is er eigenlijk maar één enkel personage?

In voorgaand werk vertrok Jan Lauwers vaak vanuit bestaande verhalen, verhalen van de mensen rondom hem. Het verhaal over zijn eigen vader in 'De kamer van Isabella' (2004), de stamboomverhalen van de performers uit 'De blinde dichter' (2015) of het verhaal van een elitesoldaat die in Lauwers' kunstenaarsfamilie binnenwandelt in 'Al het goede' (2019) schetsen deze wederkerende werkwijze. Deze verhalen verweeft hij steeds met actuele thema's tot een nieuw universeel verhaal. Met 'Een sublieme vergissing' graaft hij nog dieper en raakt hij iets wezenlijk aan dat dusdanig dicht bij zichzelf ligt; niet enkel bij zichzelf als kunstenaar, maar ook als mens, als vriend.

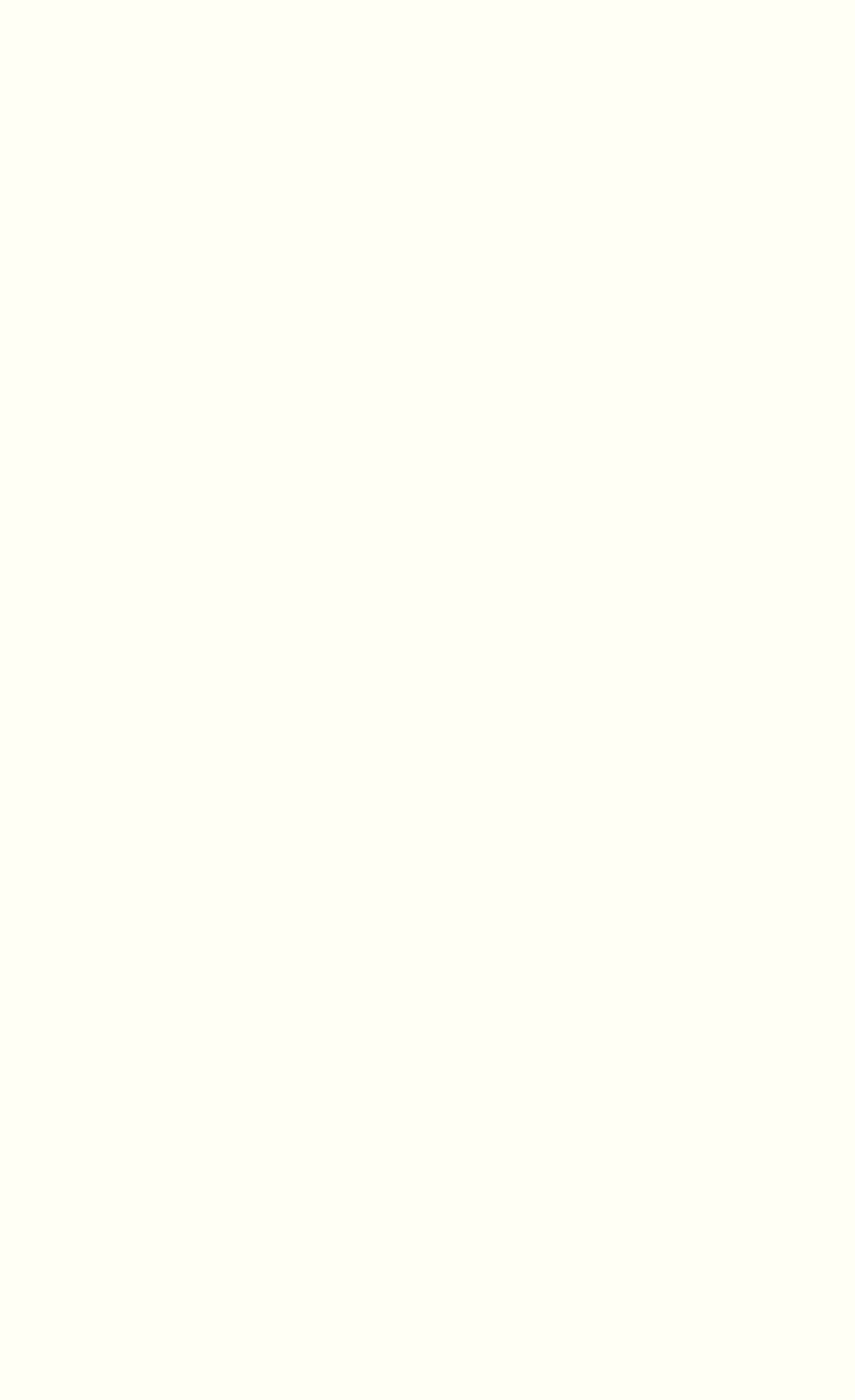
Wie Jan Lauwers zegt, zegt Needcompany. De oorspronkelijke oprichtingsgedachte 'I need company' blijft Lauwers al bijna 40 jaar elke dag opnieuw trouw, in kleine en grote gebaren. Zo ook in 'Een sublieme vergissing'. Eén personage alleen op de scène ontvouwt hij naar drie personages, hij nodigt de toeschouwers voortdurend uit in het spel, de doden die als engelen in de buurt blijven. Of zoals hij schrijft: "Ik wil niet alleen zijn. Ik haat alleen zijn. Alleen zijn is zinloos. Ik heb in mijn donkere cel maar één woord op de muur geschreven: samen."

Alain Badiou stelt in 'Ode aan de liefde': "Om met de dichter [Paul] Eluard te spreken, de liefde is ook het veel vergende verlangen om te duren [le dur désir de durer]. Ze is het verlangen naar een onbekende duur. Want, zoals iedereen weet, is de liefde een opnieuw uitvinden van het leven. En de liefde opnieuw uitvinden betekent dit heruitvinden opnieuw uitvinden." Dat verlangen om te (blijven) duren is Lauwers' ode aan zijn liefde voor theater en de menselijkheid.

Lauwers schreef met 'Een sublieme vergissing' een nieuwe theatertekst. Hij schrijft als een schilder, als beeldend verhalenverteller en maakte een portret van een kunstenaar als mens. Het is een zelfportret geworden over vriendschap, liefde, en de dood, over het leven in al haar schoonheid en geworstel, in al haar onontkoombaarheid.

Oktober 2024, Elke Janssens

Needcompany is een kunstenaarshuis dat in 1986 werd opgericht door kunstenaars Jan Lauwers en Grace Ellen Barkey. Samen met kunstenaar Maarten Seghers (verbonden sinds 2001 aan Needcompany) leiden ze dit huis, ondersteunen er een divers aantal kunstenaars en brengen er al hun artistieke werk in onder: theater, dans, performances, beeldende kunst, teksten, etc. Hun creaties worden getoond op de meest belangwekkende podia wereldwijd.

Jan Lauwers ((Antwerpen, 1957) is een kunstenaar die zowat elk medium hanteert. De afgelopen dertig jaar werd hij vooral bekend met zijn baanbrekend theaterwerk met het gezelschap Needcompany, opgericht in Brussel in 1986. Ondertussen bouwde hij een aanzienlijk oeuvre beeldend werk uit dat werd tentoongesteld in BOZAR (Brussel), McaM (Shanghai), e.a. Van 2009 tot en met 2014 was Needcompanyartist-in-residence in het Burgtheater (Wenen). Jan Lauwers werd bekroond met het 'Gouden Ereteken voor Verdienste aan de Republiek Oostenrijk' (2012). In 2014 werd hij beloond met de Gouden Leeuw Lifetime Achievement Award in de Biënnale van Venetië. Hij is de eerste Belg in de categorie theater die de prijs in ontvangst mag nemen. In 2018 presenteerde de Salzburger Festspiele 'L'incoronazione di Poppea', de eerste operaregie van Jan Lauwers gevolgd door 'Intolleranza 1960' (Salzburger Festspiele, 2021) van Luigi Nono en 'Le Grand Macabre' van György Ligeti (Wiener Staatsoper, 2023).

Gonzalo Cunill begon zijn studies in Buenos Aires aan het National Conservatory of Dramatic Art, afgewisseld met cursussen en seminars gegeven door acteurs als Raúl Serrano, Agustín Alezzo, Fernando Piernas, Jan Lauwers en Mariano Barroso. Zijn theatercarrière in Spanje gaat terug tot 1992 toen hij in première ging met het toneelstuk 'El hundimiento del Titanic' in een regie van Carlos Marquerie, met wie hij nog steeds samenwerkt. Hij werkte samen met onder andere Rodrigo García, Alex Rigola en Carlota Subiros in vele producties in Spanje en in het buitenland. Eind jaren negentig startte zijn samenwerking met Jan Lauwers. Hij maakte deel uit van de producties 'Caligula', 'Morning Song', waarvoor hij de prijs voor beste acteur kreeg van de Barcelona theatercritici, 'Begin the Beguine' en 'Billy's Violence'. Hij speelde mee in Lauwers' langspeelfilm 'Goldfish Game'. Zijn meest recente werk is 'Billy's Joy' (2023). De afgelopen jaren heeft hij stukken geproduceerd in samenwerking met regisseur en acteur Juan Navarro.

A Sublime Mistake

Tekst & regie JAN LAUWERS Performer GONZALO CUNILL

Muziek ROMBOUT WILLEMS

Dramaturgie ELKE JANSSENS

Production management RUNE FLORYN

Stagiair EMMA KANAS

Vertaling MICAELA VAN MUYLEM

Productie van NEEDCOMPANY

Co-productie van FESTIVAL TEMPORADE ALTA (GIRONA) HEARTBREAK HOTEL (BARCELONA) TEATRO DE LA ABADIA (MADRID)

Met steun van DE VLAAMSE OVERHEID

Needcompany office PIETER D'HOOGE, ELKE JANSSENS, RUNE FLORYN, VIBE STALPAERT

NEEDCOMPANY

Artistieke leiding **MAARTEN SEGHERS, GRACE ELLEN BARKEY, JAN LAUWERS**

Company manager **PIETER D'HOOOGHE** pieter@needcompany.org

Dramaturgie **ELKE JANSSENS** elke@needcompany.org

Technische productie **RUNE FLORYN** rune@needcompany.org

Tourmanagement & Communicatie **VIBE STALPAERT** vibe@needcompany.org

Spreiding & administrative assistentie **JOERY SCHEEPERS** joery@needcompany.org

Gabrielle Petitstraat 4/4, 1080 Sint-Jans-Molenbeek, Brussel

www.needcompany.org